

Når motet svikter

Når lesing og følelser har gått i lås

Fagdag for prof. Bente Hagtvet, 19.10.2018

Fra et samarbeidsprosjekt mellom ISP og tidligere
Bredtvet kompetansesenter (nå statped sørøst)
ved prof. Bente Hagtvet, prof. Jørgen Frost og meg

Vigdis Refsahl, Statped sørøst

Hva kan ha skjedd?

når elever ikke lenger vil prøve

når elever ikke lenger tror det er mulig å få til

når behovet for å beskytte følelser og angst bestemmer

Kort fortelling om en elev på 6. trinn

Fra et samarbeid mellom ISP og Bredtvet

- Elever på 6. trinn med lesevansker; fra en langtidsstudie ved ISP
- Tilbud til skolene om hjelp til å iverksette tiltak for disse elevene
- Opplæring, veiledning og oppfølging av alle lærere, rektorer og PPT
- Casestudier med *helhetlig tiltaksutprøving* og evalueringer
- Casestudier med fokus på *samhandling* elever og systemet omkring

Hva møtte oss på skolen?

- om en av elevene med lesevansker

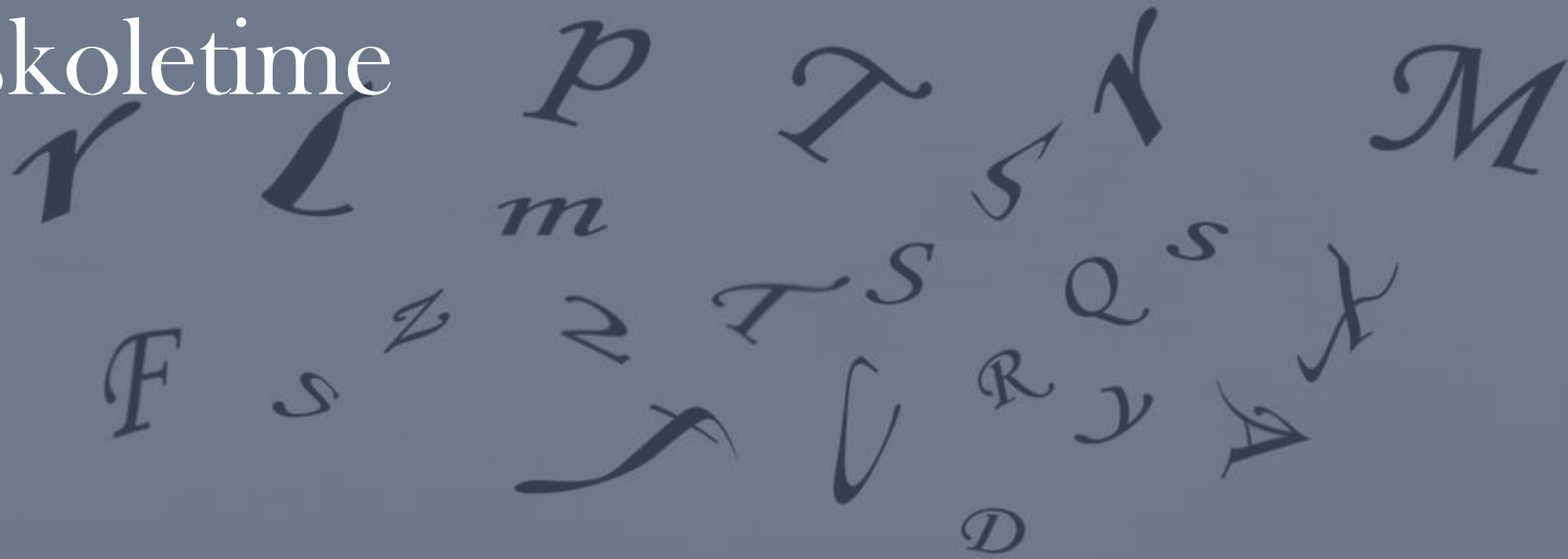
- Umulig å ha med å gjøre i undervisningen
- Kommer for sent til alle timer
- Vil ikke gjøre noen ting
- Gjør ikke lekser
- Mye bråk og tull i friminutter

Hva ville skolen gjøre?

Få orden på atferden!

Hvis han bare oppfører seg og gjør
det han skal i timene vil han lære også?

Fra en skoletime

[Dette bildet](#) av Ukjent forfatter er lisensiert under [CC BY-SA-NC](#)

Hva fant vi ut om eleven? (pre - kartlegging):

- **Svake leseferdigheter** (Lesetester viste skårer ned mot 2. trinns nivå)
- **Usikre (feil) lesestrategier og stort støttebehov** (Dynamisk utredning)
- **Svak akademisk selvoppfatning** (Elevens selvrapport)
- **Attribuerte nederlag til svake evner** (Attribusjonsspørsmål)
- **Beskyttet seg mot forventede nederlag i timer** (Intervjuer)
- **Ingen innsats og mye motstand i skoletimer** (Systematisk observasjon)

Hva fant vi ut om systemet omkring? (utdrag fra pre -kartlegging)

- **Ingen tilpasninger** i undervisningen (kunne sitte alene på datarom)
- **Ensidig fokus** på og bekymring omkring elevens atferd (*elevsyn*)
- **Lite lærersamarbeid** om tilpasset undervisning og elevoppfølging.
- Negative melding til klassestyrer etter friminutter (*din elev har gjort...*)
- Negative meldinger fra skole til foresatte (*meldingsbok*)
- Liten involvering fra skolens rektor i det daglige

Hva ville vi gjøre?

Lære han å lese!

Atferd og skolefungering kan være et sekundært problem fordi han ikke kan å lese og har opplevd nederlag over lengre tid

Integrerte tiltak for eleven - lesing

- 1) Umiddelbar igangsettelse av Intensivert leseundervisning
(lesekurs i 10 uker innen rammen av **Helhetslesing (Frost)**)
- 2) Fokus på riktig nivå, nærmeste utviklingszone og støttebehov
(dialogiske og medierende arbeidsmåter)
- 3) Tilpassede tekster i fagene (**mestring**)
- 4) Individuell undervisning i matematikk (**mestring**)

Integrerte tiltak for eleven - følelser

- 1) Forståelse og hurrarop ved innsats og løsningsforsøk
(minske prestasjonsorientering/-angst)
- 1) Mye bruk av «*vi skal..*» istedenfor (*du skal...*) (trygghet)
- 2) Tidsplan for hver time (forutsigbarhet og kontroll)
- 3) Dialogisk logg (attribusjonsendring og positiv selvoppfattelse)
- 4) Tre positive meldinger hjem til foreldrene hver fredag

Loggbruk og metakognisjon

Før lesekursøkta starter

Snakke om målsetting, der både prosesser og mulige resultater er i fokus

Avklare forventninger og medbestemmelse

Forklare eller vise plan for timen som sikrer oversikt, struktur og forutsigbarhet

Underveis

Korte samtaler om arbeidsmåter, strategier og løsningsforsøk

Mot slutten av lesekursøkta

Samtale om det som er utført og de resultater som er oppnådd, der lærer tydeliggjør sammenhenger mellom elevenes innsats, arbeidsmåter og strategier og de resultater det har ført til -- **eleven skal lære å ta æren for egne resultater / positiv attribusjon**

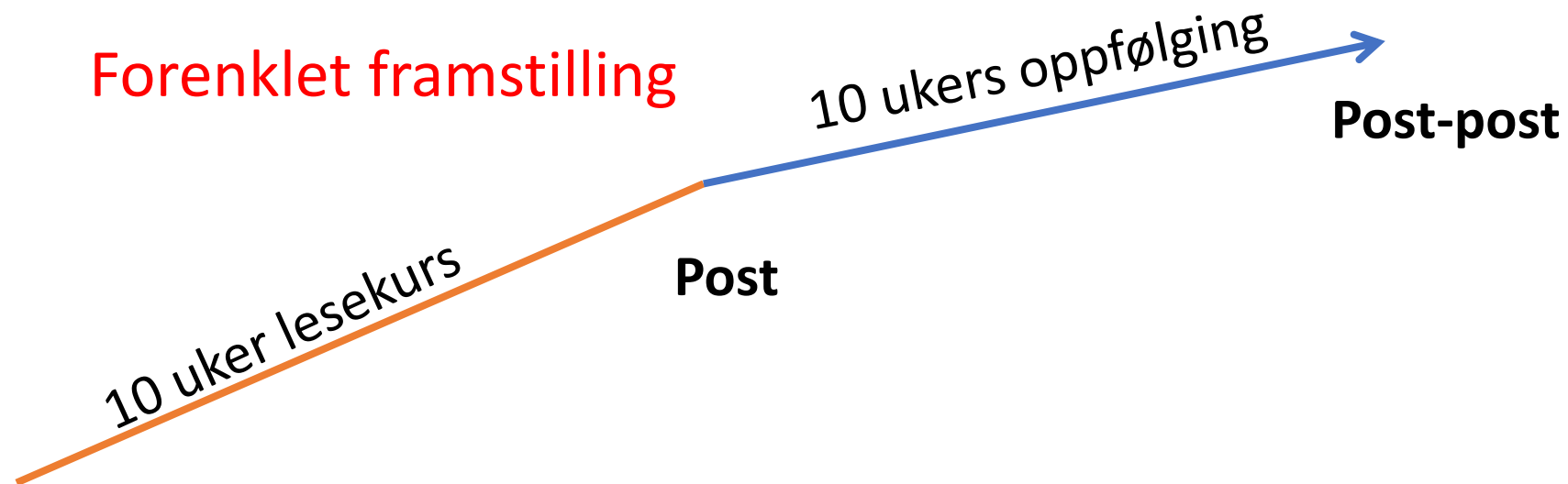
Hva med ledelse og læringsmiljø?

- 1) Endre organisering og ressursbruk (**involvert ledelse**)
- 2) Styrke positivt elevsyn og felles ansvar blant alle lærere (**ikke lenger mine og dine elever**)
- 2) Sikre rutinemessig lærersamarbeid alle arenaer, mestring og overførbar læring hos eleven (**fra lesekurs til klasserom**)

Tiltak for lærerne

- 1) Kurs og samtaler om lesevansker, motivasjon og skolefungering
(forstå lesevansker, følelser og sammenhenger)
- 2) Veiledning i leseundervisning og klasseromstiltak (**god praksis**)
- 3) Bevisstgjørende bruk av loggnotater og tilbakemeldinger
hver uke (**styrke forståelsen av egen rolle for elevens læring**)

Lesingen - utvikling på gang

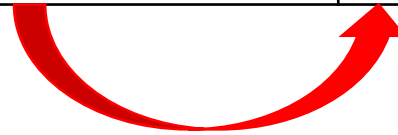
Pre

Normerte leseprøver -- bedre skårer opp mot 2 årstrinn i nivå

***Dynamisk utredning -- mer funksjonelle og selvforsterkende strategier
og mer kontrollert leseprosess***

Akademisk selvoppfattelse - i utvikling

<i>Utdrag fra elevenes selvrapport</i>	PRE		POST	
	+	-	+	-
Læring generelt (5 utsagn)	1	4	3	2
Lesing, skriving, regning (3 utsagn)	2	1	3	0

Hva handlet dette om?

Utdrag for selvrappport og intervju

- ✓Jeg arbeider raskere i timer
- ✓Jeg er roligere i timer
- ✓Jeg mestrer flere skoleoppgaver
- ✓Jeg klarer å gjøre lekser
- ✓Jeg får mer ros av lærere
- ✓Jeg er flink i matematikk
- ✓Jeg er flink til å skrive

Attribusjon – ny tenkemåte dannes

pre – (post)

	MESTRING	IKKE-MESTRING
 EVNER	3 (3)	3 (1)
INNSATS	2 (2)	1 (3)

Der han tidligere var klar på at manglende mestring skyldtes at han var dårlig og at det ikke var noen vits i å prøve, var han nå *mer* klar over at det å prøve på oppgavene var viktig og at mestring ville være mulig.

I korthet:

Systematiske observasjoner og intervjuer viste oss at:

- Bråk og uro i friminutter avtok ganske raskt - etter to uker!!
- Presis oppmøte til timer; der undervisningen var tilrettelagt
- Mer påkoblet og deltakende i fellesundervisning
- Bedre trivsel både på skole og hjemme

Så ble det sommerferie og nytt skoleår

Det viste seg jo ved oppstart på 7. trinn at mange av de problemene han hadde ved prosjektstart var kommet tilbake

- hva har skjedd?

- Hadde ikke vanskene blitt borte likevel?

Ved rask reetablering av samtlige tiltak fungerte han igjen greit resten av 7. trinn – **det handler aldri om eleven alene**

Hva blir viktig?

- ✓ Forstå selvbeskyttende handlinger hos den enkelte elev
- ✓ Kvalitativt god undervisning med fokus på dialog og samhandling
- ✓ Tydelig samsvar mellom spesialundervisning og fagundervisning
- ✓ Forutsigbarhet, fellesskap og trygghet i alle lærings situasjoner
- ✓ Fellesskap og gode samarbeidsrutiner lærere imellom
- ✓ Positivt skole-hjemsamarbeid

Når selvoppfattelsen er truet

1) Lav innsats og ingen involvering

- Attribuerer til manglende evner
- Senker aspirasjonsnivået
- Endrer verdier og referansegrupper
- Søker alternative roller

2) Usynliggjøring

- Preges av usikkerhet eller angst
- Er tilbakeholdne i felles undervisning
- Søker ikke hjelp

3) Fravær

- Unngår å være tilstede hvis det er mulig å gjøre noe annet
- Later til å ikke bry seg om sanksjoner mot skulk

4) Bråk og forstyrrelser

- Endrer eller avleder situasjoner ved å forstyrre eller lage bråk overfor lærer
- Blir rastløs og urolig
- Avreagerer fysisk

Referanse

Den intensive leseopplæringen
Dialog og mestring når lesingen har låst seg

Bente E. Hagtvet, Jørgen Frost, Vigdis Refsahl

Cappelen Damm Akademiske, 2014

Hva med elevene nå?